

Павлик Н.В.

доктор психологічних наук, старший науковий співробітник
провідний науковий співробітник відділу психології праці
ІПОД імені І. А. Зязюна НАПН України

ПСИХОЛОГІЧНА СПЕЦИФІКА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕПОХУ ГЛОБАЛЬНИХ СВІТОВИХ ЗМІН

Сьогодні світ вступив у період глобальних трансформацій. Розвиток цивілізації супроводжується зростанням впливу глобальних процесів які ще не мали місця 30 років тому. Глобальними називають зміни, які стосуються всього світу. Нові світові тенденції й надалі впливатимуть на наше звичне життя. Вони руйнують старі підвалини функціонування суспільств й трансформують образ життя людства.

Як зазначає С. Корсунський, через кілька років світ зовсім втратить звичні нам риси, адже темп трансформацій зростає у геометричній прогресії, а минулі правила гри вже не працюють [3]. Нові тенденції розвитку, які трансформують образ життя людства, технологізація усіх сфер суспільства вже поставлені як курс на майбутнє. Треба зрозуміти, як наш багаж досвіду вкласти у майбутній прогрес [2].

Розвиток цивілізації на сучасному етапі супроводжується зростанням впливу глобальних процесів які ще не мали місця 30-40 років тому. Зокрема, це стосується процесів, які визначають характер і спрямованість розвитку світового господарства [4].

Нова картина світу є неминучою, адже держави схожі на живі організми, тож постійно розвиваються і змінюються. Нові тенденції, технологізація усіх сфер вже поставлені як курс на майбутнє. Тому неминучою реальністю є створення нової картини світу. Тож будемо йти вперед, пам'ятаючи, що «для того, щоб досягти результату, потрібні мрія, мета й концентрація ресурсів» [5].

Глобальні проблеми призводять до значних, нерідко незворотних соціальноекономічних і біологічних втрат на планеті, створюють загрозу існуванню людства і потребують для свого розв'язання координованої співпраці всіх країн [1].

Рисами глобальних змін є криза лідерства; популізм (риторика, яка апелює до простих народних мас, їхніх страхів, надій, незадоволення життям, і ґрунтується на протиставленні інтересів населення інтересам еліти); націоналізм; недовіра; нерівність у розподілі суспільних благ; примат сили над правом. Глобальні зміни

стосуються всього світу, мають негативні наслідки, й призводять до значних соціально-економічних та біологічних втрат на планеті, створюють загрозу існуванню людства. Відкриваючи можливості економічного зростання, глобалізація водночас породжує загрози, які потребують об'єднання людства на основі усвідомлення спільної відповідальності перед майбутніми поколіннями.

Україна стала ареною зіткнень інтересів глобальних світових гравців. Проте, відкриваючи небачені раніше можливості економічного зростання та підвищення якості життя, глобалізація водночас породжує загрози та ризики регіональному та глобальному рівнях, які потребують об'єднання зусиль та ресурсів людства на основі усвідомлення спільної відповідальності перед майбутніми поколіннями [6].

Проблемними факторами щодо подолання ризиків глобалізації в Україні виступають корупція, злочинність, погана інфраструктура, низький рівень етики, економіки, охорони здоров'я. Тож, перед нашою країною постає проблема збереження цілісності й стабільності нашого суспільства.

Нами було визначено **класифікацію** глобальних світових змін та їх наслідків (Табл. 1).

Таблиця 1.

Класифікація глобальних світових змін та їх наслідків

Глобальні світові зміни	Наслідки світових змін
Екологічні зміни – кліматичні аномалії, урагани, посухи, танення льодовиків, повені.	забруднення водойм, ґрунтів, повітря.
Біологічні зміни – нові хвороби, епідемії, пандемії	обмежувальні заходи
Демографічні і міграційні зміни – зниження народжуваності, міграція населення	старіння населення, неконтрольована міграція.
Соціальні зміни – зростання соціальної нерівності, недовіра людей до влади	загострення проблем між владою і суспільством, громадянські конфлікти.
Технічні зміни – технічна революція, впровадження штучного інтелекту, роботизація та діджиталізація у різні сфери праці.	техногенні катастрофи у центрах світового впливу та на їх периферії.
Геополітичні зміни – криза міжнародних відносин, конфлікт між основними геополітичними гравцями за зони впливу, глобалізація та перерозподіл світової економіки, фрагментація торгово-економічних просторів, міжнародна система як багатополосний світ з декількома центрами сили.	поглиблення кризи міжнародних відносин, розростання меж та кількості транскордонних конфліктів, створення нових зон напруги, війни, загрози глобального тероризму.
Економічні зміни – зростання економічної нерівності, криза середнього класу, гуманітарні кризи.	зростання зовнішніх боргів, підвищення податків, зменшення соціальних виплат.
Культуральні зміни	інтеграція з традиціями й цінностями американо-європейської культури.

Перед кожною людиною, зокрема перед педагогами, постає нагальна проблема адаптації до глобальних світових змін й пошуку власного місця у новій світовій системі. Початковий етап адаптації не завжди проходить гладко. Нерідко він супроводжується бурхливими негативними емоціями (гнівом, дратуванням, протистоянням, або навпаки – сумом, розгубленістю, депресією).

Специфіка педагогічної діяльності у період світових змін полягає у вихованні у дітей правильного ставлення до всього того, що відбувається у світі. Що ми можемо зробити у складній ситуації (війни, невизначеності)?

Ще давні греки говорили: «Якщо хочеш змінити світ, зміни себе».

Тож, педагог має навчитися перентрансформувати свій внутрішній і зовнішній негатив у позитив, починаючи з себе. Як цього досягнути?

1. Треба жити *усвідомлено* (рефлексувати моральний зміст наших думок, ставлень; зупиняти свої негативні думки, почуття).

2. Дотримуватися принципу *позитивності*, який означає позитивне прийняття себе, інших людей, проблемних життєвих ситуацій і життя в цілому. Важливо завжди прагнути наповнювати духовним змістом, позитивною енергією наш психологічний простір. Цьому сприяє набуття досвіду позитивних емоційних станів (доброзичливості, емпатії, любові, прощення), вміння нейтралізувати психогенні почуття (гнів, осуд, образи) за допомогою доброго жарту або визнанням своєї неправоти. У відповідь на похмуре дратування можна протиставити доброзичливу посмішку, гнів співрозмовника перевести в добрий гумор, розпач погасити своїм спокоєм й оптимізмом. Ознаками позитивного емоційно-психологічного стану є психічна врівноваженість, доброта, узгодженість між словом і діями.

3. За словами М. Бердяєва, треба навчитись бути для кожної людини *духовним адвокатом* (розуміти будь-яку людину, не засуджувати її). Позитивність зумовлює почуття безумовної цінності особистості, яке визначає орієнтацію на кращі якості будь-якої людини, вміння інтерпретувати ситуації оптимістично. Позитивне мислення визначає вміння сприймати кожну особистість з позиції її безумовної цінності й водночас враховуючи моральну оцінку її вчинків.

Досягти такого рівня духовної адаптації до умов глобальних світових змін,

звичайно важко й потребує регулярної роботи педагога над собою.

Але все це стає можливим завдяки моральному самовдосконаленню, зміцненню й гармонізації свого психологічного здоров'я.

Література

1. Глобальні проблеми людства / Вікіпедія
https://uk.wikipedia.org/wiki/Глобальні_проблеми_людства#:~:text=Стабільну%20версію%20було%20перевірено%2010,язання%20координованої%20співпраці%20всіх%20кр
2. Глобальні тренди-2040: як Україні не запізнитися? / LB.ua : Дорослий погляд на світ
https://lb.ua/blog/anna_purtova/505992_globalni_trendi2040_yak_ukraini.html
3. Корсунський С. Зовнішня політика в епоху трансформації. – 2020, К. : Vivat. – 256 с.
<https://nashformat.ua/products/zovnishnya-polityka-v-epohu-transformatsij.-yak-ne-zalyshytys-na-uzbichchi-istorii-920805>
4. Кравченко В. І. Глобальні процеси і тенденції розвитку економіки та фінансів України
<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1850>
5. Орлова Ю. Як глобальні світові зміни можуть допомогти Україні повірити в себе / блог Юлії Орлової https://lb.ua/blog/yulia_olrova/480176_yak_globalni_svitovi_zmini_mozhut.html
6. Як глобальні світові зміни можуть допомогти Україні повірити в себе / LB.ua : Дорослий погляд на світ https://lb.ua/blog/yulia_olrova/480176_yak_globalni_svitovi_zmini_mozhut.html